

RAPORT

Rektorskiego Zespołu
ds. ustalenia skutków
Stanu Wojennego
w Politechnice Śląskiej
w Gliwicach

Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność” Politechniki Śląskiej w dniu 20.01.1993r. skierowała wniosek do JM Rektora Politechniki Śląskiej z prośbą o powołanie Zespołu ds. ustalenia osobowych skutków wprowadzenia Stanu Wojennego i poniesionych przez pracowników i studentów Politechniki Śląskiej represji a w szczególności:

- aresztowania i uwięzienia
- internowania
- przesłuchań, zatrzymań i przypadków pobicia przez funkcjonariuszy SB i MO
- zwolnień z pracy, także cofniętych
- wymuszonych odwołań z obieralnych i mianowanych stanowisk, a także nieuzasadnionego wstrzymywania nominacji w Politechnice Śląskiej
- relegacji studentów ze studiów, z domów akademickich, wcielania do karnych batalionów (Orysz, Czarny Bór)
- ewentualnie innych form represji

Dla wykonania powyższych zadań Związek zagwarantował udział najbardziej kompetentnych osób:

- dr inż. Barbarę WITKOWSKĄ-BAKOWSKĄ- członka Komitetu Założycielskiego, przewodniczącą NSZZ „S” w Instytucie Chemii Analitycznej i Ogólnej , współpracowniczkę Oddziału Komitetu Helsińskiego w Katowicach, zwolnioną z pracy w Stanie Wojennym
- mgr inż. Wojciecha SŁODOWEGO, byłego członka Niezależnego Związku Studentów Pol. Śl. w Stanie Wojennym i internowanego
- dr inż. Andrzeja SOBĄŃSKIEGO III przewodniczącego NSZZ „S” 1991-1994, przewodniczącego w Stanie Wojennym Biskupiego Komitetu Pomocy Represjonowanym i Internowanym przy Ks. Biskupie Katowickim H. BEDNORZU
- mgr praw Bożenę STYRYLSKĄ , kierownika Działu Organizacyjnego Pol. Śl. zwolnioną z pracy w pierwszym dniu Stanu Wojennego
- mgr inż. Jana T. ŻELIŃSKIEGO, członka Komitetu Założycielskiego, I przewodniczącego NSZZ „S” Pol. Śl. 1981-1989, internowanego od 15.12.81-02.12.82 w 6 Zakładach Karnych PRL

JM Rektor Politechniki Śląskiej pismem R/3/92/93 z dnia 09.02.1993 powołał Zespół ds. ustalenia skutków Stanu Wojennego, dla pracowników i studentów Politechniki Śląskiej (w załączeniu strona 2).

REKTOR

Politechniki Śląskiej
w Gliwicach

Nasz znak: R/3/92/93

Gliwice, dn. 9 lutego 1993 roku

w/g rozdzielnika

Dotyczy: Powołania Zespołu d/s ustalenia skutków stanu wojennego dla pracowników i studentów Politechniki Śląskiej

W związku z postulatem Komisji Zakładowej NSZZ "SOLIDARNOŚĆ" powołuje się :

Zespół d/s ustalenia skutków stanu wojennego dla pracowników i studentów Politechniki Śląskiej, w następującym składzie:

przewodniczący	-mgr inż. JAN ŻELIŃSKI
członkowie	-dr inż. Barbara WITKOWSKA BAKOWSKA
	-mgr Bożena STYRYLSKA
	-mgr inż. Wojciech ŚLEDOWY
	-dr inż. Andrzej SOBANSKI

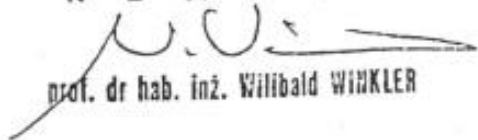
Zadaniem Zespołu jest wyjaśnienie skutków wprowadzenia stanu wojennego i poniesionych przez pracowników i studentów Politechniki Śląskiej represji, a w szczególności ujawnienie i zestawienie wszystkich przypadków:

- aresztowania i więzienia
- internowania
- przesłuchiwań, zatrzymań i przypadków pobicia przez SB i MO
- zwolnień z pracy, także cofniętych
- wymuszonych odwołań z obieralnych i mianowanych stanowisk, a także nieuzasadnionego wstrzymywania nominacji w Politechnice Śląskiej
- relegacji studentów ze studiów i wcielania do karnych batalionów (Orysz, Czarny Bór) oraz ewentualnie innych form represji.

Wszystkie komórki i jednostki organizacyjne Uczelni zobowiązują się do udzielania członkom Zespołu szczegółowych informacji w w/w zakresie.

otrzymują:
R,RO,RN,RD,RA,AK
wszystkie komórki
i jednostki organizacyjne Uczelni
osoby wymienione w niniejszym piśmie

R E K T O R

prof. dr hab. inż. Willibald WINKLER

Zespół opracował specjalną ankietę w ilości 255 sztuk dotyczącą potwierdzenia przez pokrzywdzonych doznanych represji dla osób zwolnionych z pracy w Pol. Śl. jak również będących nadal pracownikami. Nawiązano kontakt ze wszystkimi dziekanatami Politechniki i jednostkami organizacyjnymi.

Okazało się, że wielu zwalnianych z pracy w Stanie Wojennym pracowników albo opuściło Polskę Ludową, bądź zmieniło miejsce zamieszkania w poszukiwaniu pracy, wreszcie mimo naszych monitów nie raczyło odpowiedzieć, zrywając wszelkie kontakty z Uczelnią, która tak haniebnie postąpiła ze swoimi niejednokrotnie długoletnimi zasłużonymi pracownikami.

Narzucenie przez władze Stanu Wojennego Komisarycznego Rektora Prof. dr hab. inż. Mariana STARCZEWSKIEGO było policzkiem dla Senatu, elektorów i całej społeczności Politechniki Śląskiej, pierwszej Uczelni powstałej w 1945r. na Ziemiach Zachodnich, które wróciły do Macierzy, zasłużonej dla Śląska i Zagłębia, Komisaryczny Rektor polecił do 15 czerwca 1982r. zakończyć przegląd i ocenę nauczycieli akademickich powołując odpowiednie Komisje:

- a- Uczelnianą (opatrzoną klauzulą „ściśle tajna”) w składzie- Rektor, I Sekretarz KW PZPR, czł. KU PZPR z Uczelni oraz przedstawiciele Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Wojewódzkiego Komitetu obrony (Wojewody, Komendy Woj. MO), Wojewódzkiego Komitetu PZPR. Na 2 przedstawiciele Uczelni przypadało najmniej 5 przedstawiciele z poza Uczelni.
- b- „Zespół opiniodawczy” w składzie – 2 prorektorów, 3 działaczy PZPR i 1 przedstawiciel KW PZPR
- c- Wydziałowe w składzie: Dziekan, 3-5 przedstawiciele Rady Wydziału, przedstawiciel OOP PZPR

W wyniku działania tych Komisji (z głosem decydującym „ściśle tajnej”) negatywną ocenę (głównie za postawę i działalność związkową w NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”) otrzymało 272 nauczycieli akademickich z którymi rozwiązano stosunek pracy, w tym z żeńską częścią Prezydium KZ NSZZ „S” Pol. Śl., 2 członkami Komisji Rewizyjnej NSZZ „S” Pol. Śl., kilkoma członkami Komisji Instytutowych.

Wśród 272 zwolnionych znalazło się 224 pracowników naukowo-dydaktycznych, 43 naukowo badawczych, w tym 54 adiunktów, 144 st. asystentów i asystentów, 74 wykładowców. 85 osób podlegało terminowej rotacji. Z 54 adiunktów 23 otrzymało negatywne oceny Komisji Wydziałowych. 31 wypowiedzeń było decyzją Komisji Uczelnianej. Zwalnianym przysługiwało odwołanie się od tej decyzji do Ministerstwa w ciągu 2 tygodni, z czego skorzystało 209 osób. Ministerstwo rozpatrzyło jedynie 43 odwołania z których tylko 8 załatwiono po myśli odwołujących się.

Nasz Zespół w jednym przypadku dokładnie zapoznał się z ocenami dyr. Instytutu i dziekana Wydziału zdecydowanie pozytywnych dla ocenianego adiunkta, które zostały przekazane do Uczelnianej Komisji „ściśle tajnej”

a która stwierdziła, że w związku z negatywnymi opiniami dyrektora i dziekana podtrzymuje rozwiązanie stosunku pracy.

Dla porównania przytaczamy, że w roku 1986 na 22 negatywnie ocenionych nauczycieli akademickich rozwiązano po drugiej ocenie negatywnej stosunek pracy z 6-ma, podobnie w roku 1992 na 29 ocenionych negatywnie nauczycieli akademickich rozwiązano po drugiej ocenie negatywnej stosunek pracy z 7-ma. Te zestawienia w porównaniu do Stanu Wojennego nie wymagają komentarza. Jeżeli na 31 grudnia 1981r. było 1836 pracowników to analogicznie w 1982r. było już tylko 1695- różnica 141 pracowników, podobnie dla studentów studiów dziennych w 1981r. było 9770 a w 1982r. było 8912 różnica 858. W tym także skreślonych za słabe postępy, w 1985r. było już tylko 6427 studentów różnica do roku 1981 – 3343.

1. Około 11 stycznia 1982r. odwołano z funkcji po raz pierwszy wybranego w pełni demokratycznych i wolnych wyborach przez elektorów JM Rektora Prof. dr hab. inż. Ryszarda PETEŁĘ członka NSZZ „S” Politechniki Śląskiej. Zrezygnował z funkcji Prorektora ds. Organizacji Rozwoju Prof. dr hab. inż. Antoni NIEDERLIŃSKI a z funkcji Prorektora ds. Nauczania Prof. dr hab. inż. Marian PALEJ członkowie NSZZ „S”
2. Odwołano z funkcji z przyczyn poza merytorycznych wybranych Dziekanów członków lub sympatyków NSZZ „S” z następujących Wydziałów:
  - Elektrycznego - Doc. dr inż. Władysława MIZIĘ
  - Górniczego - Prof. dr inż. Włodzimierza SIKORĘ
  - Mat – Fiz - Prof. dr hab. inż. Szczepana BORKOWSKIEGO
  - Mech – Energet. - Prof. dr hab. inż. Józefa FOLWARCZNEGO
  - Mech – Technol. - Doc. dr hab. inż. Andrzeja KLIMPLA
  - Metalurgicznego - Prof. dr hab. inż. Stanisława PAWŁOWSKIEGO
  - Organizacji Produkcji – Doc. dr inż. Bolesława KARŁASZEWSKIEGO
3. Na trzech Wydziałach zmieniono po jednym Prodziekanie, 2 Prodziekanów zrezygnowało a jeden został odwołany na wniosek Dziekana.
  - W trzech Instytutach odwołano Dyrektorów. Na Wydz. Mech.-Hutniczym odwołano Dyrektora będącego adiunktem. Na Wydziałach Górniczym i Mat-Fiz powołano nowych Dyrektorów w związku z przejściem poprzedników na emeryturę.
  - W miesiącu sierpniu 1982r. odwołano Prodziekanów i zastępców Dyrektorów Instytutów będących adiunktami bez stopnia dr habilitowanego.
  - 3 maja kilkunastu studentów zostało zatrzymanych przez służby porządkowe i ukaranych grzywnami 2.000 zł + 200 przez Kolegium ds. wykroczeń. Uczelnia zawiesiła 10 słuchaczy w prawach studenta i wykwaterowała z Domów Studenckich 19 osób. 31 sierpnia w wydarzeniach uczestniczyła grupa studentów i pracowników. Kolegium ds. wykroczeń ukarało 10 studentów i 1 pracownika

grzywnami 2.000 zł + 200, a Uczelnia zawiesiła w prawach studenta, w 4 przypadkach toczyło się postępowanie dyscyplinarne. Z pracownikiem przeprowadzono rozmowę wyjaśniająco-ostrzegawczą.

- Od 09-11 listopada odbyły się akcje protestacyjne, ulotkowe, przemarsze w obiektach Uczelni. Odebrano 117 legitymacji studenckich i Dowodów Osobistych. Uczelnia nie przeprowadziła sankcji wydalenia studentów, przeprowadzono rozmowy z pracownikami.

4. Wstrzymano lub odmawiano awansowania po uzyskaniu habilitacji na docentów lub na profesorów nadzwyczajnych i zwyczajnych członków NSZZ „S”, a także tym, którzy po ogłoszeniu Stanu Wojennego zwrócili legitymacje PZPR

- Zawieszono w prawach studenta z absurdalnie błahych powodów np. za noszenie wpiętego do kołnierza marynarki opornika elektronicznego.

5. Internowano:

- 13 pracowników, głównie nauczycieli akademickich, w tym całą męską część Prezydium KZ NSZZ „S” 2 panie z KZ i KR, Dziekana Wydziału Mat-Fiz
- 21 studentów, głównie z kierownictwa NZS Politechniki Śląskiej

6. Aresztowano:

- 4 pracowników i skazano wyrokiem Sądu na 2 lata za rozpowszechnianie lub drukowanie prasy podziemnej.
- 11 studentów za działalność jak wyżej.

7. Zatrzymano:

- na 48 godzin w areszcie śledczym MO w dniu 11 listopada 1982r. 57 studentów, ustawicznie przesłuchiowano, grożono wydalaniem z Uczelni, zastraszano oraz namawiano do współpracy z SB.

8. Przesłuchiowano: wielokrotnie członków Prezydium KZ, KR NSZZ „S” Pol. Śląskiej.

9. Z dokumentacji Biskupiego Komitetu Pomocy Represjonowanym i Internowanym danych Komitetu Helsińskiego Oddział w Katowicach, naszego RAPORTU, dokumentacji z obozów internowania wynika, że Politechnika Śląska była najbardziej represjonowaną Uczelnią na Śląsku a prawdopodobnie w całej Polsce.

10.- W wyniku tych represji Stanu Wojennego w Uczelni i poza nią, łamania prawa, norm współżycia, poniżania godności ludzkiej, jawnej niesprawiedliwości, porachunków ideologicznych i osobistych wielu pracowników i studentów zwolnionych przeniosło się na inne Uczelnie, do Instytutów, biur, przemysłu lub opuściło PRL. Na Uczelni działali „opiekunowie” poszczególnych Wydziałów z ramienia Służby Bezpieczeństwa. Jeden z nich przesłuchując mnie we wrześniu 1983r. popisywał się wyliczaniem

z imienia i nazwiska swoich przyjaciół pracowników Uczelni na różnych stanowiskach, a następnie starał się mnie przekonać, że Marian Starczewski jest najlepszym Rektorem jakiego nasza Uczelnia miała. Gdy wyraziłem wątpliwości zawęził problem do współpracy z S.B. a z tym trudno się nie zgodzić. Władze Politechniki Śląskiej Stanu Wojennego narzucone z mianowania niszczyły nie tylko ludzi, dobre imię Uczelni, tradycje i dobry klimat akademicki przeniesione z Politechniki Lwowskiej, ale także całą zwartą dokumentację swej niechlubnej działalności, którą w 2 papierowych dużych workach wyniósł ze swego gabinetu sam Komisaryczny Rektor M. STARCZEWSKI, którą spalono za halą technologiczną Wydz. Górnicstwa i Geologii razem z dokumentacją Komitetu Uczelnianego PZPR aby utrudnić poznanie prawdy, co tylko w części się udało. Władze ówczesne usiłowały zastraszyć społeczność akademicką, zerwać więzy ludzkiej solidarności, pomocy, oporu społecznego. Współpracowały w sposób wyjątkowo gorliwy, dyspozycyjny i służalczy z organami Służby Bezpieczeństwa oraz władzami PZPR wszystkich szczebli.

Podsumowanie działalności Komisarycznego Rektora Mariana STARCZEWSKIEGO i Kierownictwa Uczelni Stanu Wojennego oraz powołanych różnych Komisji dla oceny nauczycieli akademickich pod względem merytorycznym oraz za postawę i działalność społeczno-polityczną.

1. Rektor M. STARCZEWSKI polecił do 15 czerwca 1982r. zakończyć przegląd i ocenę nauczycieli akademickich mimo, że dla starszych asystentów termin obronienia pracy doktorskiej (wpływającej na ocenę) był ustalony na wrzesień 1982r.
2. Rozwiązano na piśmie stosunek pracy z 272 nauczycielami akademickimi powiadamiając ich, że przysługuje im odwołanie się od tej decyzji do Ministerstwa w ciągu 2 tygodni. Odwołania złożyło 209 osób z tym, że do Ministerstwa przesłano do rozpatrzenia jedynie 43 odwołania przez co złamano poprzednią decyzję której poddało się 209 osób.
3. Rektor M. STARCZEWSKI, zawiesił w prawach studenta, za noszenie wpiętego do kołnierza marynarki opornika elektronicznego, co w piśmie do Rektora nawet Prokurator Wojewódzki określił mianem „łamania prawa”.
4. Rektor M. STARCZEWSKI dopuścił się fałszerstwa albowiem mając z Komisji Wydziałowej pozytywną ocenę Dyrektora Instytutu i Dziekana Wydziału dotyczącą jednego z adiunktów z którym rozwiązał stosunek pracy przedstawił na Uczelnianej Komisji „ściśle tajnej” że rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło ze względu na negatywne opinie Dyrektora i Dziekana. Dopiero Sądowa Komisja Rozjemcza Pracy w Gliwicach wydała decyzję o wycofaniu przez Pol. Śl. rozwiązania stosunku pracy.

5. Nasz Zespół nie natknął się na zgodę Senatu Politechniki Śląskiej w oparciu o Ustawę o Szkolnictwie Wyższym na działalność na poszczególnych Wydziałach „opiekunów” z ramienia Służby Bezpieczeństwa.
6. W Stanie Wojennym zatrudniono na zastępcę Dyrektora Administracyjnego ds. służby pracowniczej – Kpt. Służby Bezpieczeństwa.
7. Nauczycielom akademickim, których powiadomiono o rozwiązaniu stosunku pracy proponowano później zgodę na opuszczenie Uczelni za porozumieniem stron na co nie mając innego wyjścia przystawali.
8. Komisaryczny Rektor M. STARCZEWSKI jak wspomniano wyniósł ze swego gabinetu całą zwartą dokumentację Stanu Wojennego obejmującą protokoły z decyzji poszczególnych Komisji, protokoły z obrad Senatu, które poddano spaleniu.

- Dr inż. Barbara Witkowska-Bąkowska przesłuchiwana przez por. S.B. Andrzeja TOWARNICKIEGO wyjątkowo agresywnie i chamsko, gdy odmówiła współpracy z S.B. wracając do domu została napadnięta przez kilku młodych funkcjonariuszy idących za nią już od siedziby S.B. na uliczce Nasyp. Przewrócono ją na śnieg i kopano. Szczęściem dla Niej był gruby zimowy ubiór i futro a przed wszystkim większa grupa studentów idąca na Dworzec PKP przed którą uciekli napastnicy. Ona z trudem dowłokła się do niezbyt odległego swojego miejsca zamieszkania.
- Pod mostem na ul. Częstochowskiej został śmiertelnie pobity student Politechniki Śląskiej który idąc na Dworzec PKP w godzinach wieczornych został zatrzymany przez patrol ZOMO. Po sprawdzeniu dokumentów i rewizji osobistej znaleziono u Niego prasę podziemną. Ponieważ nie chciał ujawnić jej pochodzenia został pobity kolbami broni a następnie przypalano ciało papierosami i znowu bito co doprowadziło do zgonu, ciało zostawiono pod mostem.
„BIJĄCE SERCE PARTII” spełniło internacjonalistyczny obowiązek, a mimo dochodzeń prokuratorskich mordercy do dziś są nieznani.

W Stanie Wojennym działała Uczelniana Komisja ds. Kadry Kierowniczej Politechniki Śląskiej w składzie:

- dr Jerzy SZYMAŃSKI - dyr. dep. Studiów i Badań Techn.
- mgr Tadeusz WNUK- przedst. Wojewódzkiego Komitetu Obrony
I zastępca Wojewody Katowickiego
- doc. Wojciech SITKO - prorektor ds. ogólnych
- Prof. Maciej ZARZYCKI - prorektor ds. dydaktyki
- Prof. Jan WĘGRZYN - prorektor ds. nauki
- Płk. dr doc. Czesław MOLL- Kierownik Studium Wojskowego Pol. Śl.
- Marian STARCZEWSKI - Rektor Pol. Śl.
- Karol MACHEJ - I sekretarz KU PZPR

Nigdzie nie natrafiono na program działalności powyższej Komisji ale wiele wskazuje na to, że miała się ona zająć przeglądem i oceną samodzielnych nauczycieli akademickich w tym:

- adiunktów habilitowanych
- docentów
- profesorów nadzwyczajnych
- profesorów zwyczajnych

Raport niniejszy opracowano w oparciu o wieloletnie gromadzenie dokumentów w postaci kserograficznych kopii np. rozwiązania stosunku pracy, opinii i oceny Dyrektora Instytutu i Dziekana Wydziału, oświadczeń, wypełnienia dostarczonych ankiet dotyczących rodzajów represjonowania w Stanie Wojennym, złożonych przez Koleżanki i Kolegów oraz bardzo rzadkich dokumentów Władz Uczelni, które uratowano przed zniszczeniem dla potomnych.

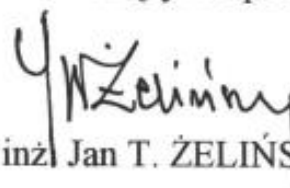
Z tego miejsca składam Koleżankom i Kolegom Członkiniom i Członkom Zespołu Rektorskiego podziękowania za olbrzymi wkład w opracowanie skutków i represji Stanu Wojennego w Politechnice Śląskiej w Gliwicach, a zwłaszcza za wybitną działalność Związkową i głęboko humanitarną tym, którzy odeszli od nas na zawsze.

Śp. dr inż. Basi WITKOWSKIEJ-BAKOWSKIEJ w oddziale
Helsińskiego Komitetu

Śp. dr inż. Andrzejowi SOBAŃSKIEMU Przewodniczenia
Biskupiemu Komitetowi Pomocy Represjonowanym
i Internowanym

Cześć Ich pamięci!

Przewodniczący Zespołu

mgr inż. Jan T. ŻELIŃSKI

Gliwice 10.kwietnia 2003r.